

خاندان ابوسعد ورامینی

و تلاش برای:

آبادانی حرمین شریفین

رسول جعفریان

یکی از شهرهای شیعه‌نشین که از قدیم‌الایام، مرکزیتی برای شیعیان داشته، شهر ورامین است. این شهر به مناسبت نزدیکی به قم، ری و طبرستان، و نیز سکونت برخی از سادات در آن به تشیع‌گرایش یافته و به همین عنوان نیز شناخته می‌شده است. منتجب‌الدین در «فهرست» نام جمعی از علمای شیعه را یاد می‌کند که به ورامینی شهرت داشته‌اند.^۱

عبدالجلیل قزوینی نیز در «نقض» به طور مرتب شهر ورامین را در

کنار شهرهای شیعه‌نشین چون آبه، قم و کاشان می‌آورد.
 قاضی نورالله نیز تشیع ورامین را از قدیم‌الایام دانسته است.^۲ عمران و
 آبادی وسیعی که از قرن چهارم تا ششم در ری و نواحی آن صورت گرفت
 باعث رشد شهر ورامین نیز شده و به همت جمعی از خاندانهای شیعه،
 تعدادی مدرسه و مسجد در این شهر ساخته شد.

یکی از این خاندانها، خاندان «رضی‌الدین ابوسعید ورامینی» است که
 برای رونق تشیع در این شهر، بسیار کوشیدند؛ از جمله در خصوص «بنیاد
 مسجد جامع و مدرسه رضویه و فتحیه با اوقاف معتمد و مدرسان عالم و
 متدین و فقهای طالب مجد»^۳. فعالیت خستگی‌ناپذیری کردند.

شخصیت ابوسعید ورامینی و نیز فرزندش حسین، کاملاً در ایران و نیز
 دنیای اسلام شناخته شده بوده است، دلیل این امر **رسیدگی وی به امور
 حرمین شریفین** و اتفاق زیادی است که وی برای حجاج و نیز آبادانی
 مکه و مدینه کرد.

سمعانی در ذیل عنوان «ورامینی» می‌نویسد: در زمان ما، در ورامین
 رئیس ثروتمندی وجود دارد که به عمران حرمین شریفین پرداخته و بر
 آنجا انقاقاتى دارد. فرزند او حسین نیز از کسانی است که فراوان به حج
 مشرف شده و در خیرات و مبرات رغبت فراوانی دارد، جز آنکه در تشیع
 غلو دارد!^۴

عبدالجلیل قزوینی از خاندان «ابوسعید» با عنوان کسانی که «خیرات
 ایشان در حرمین شریفین؛ مکه و مدینه و مشاهد ائمه از شمع نهادن و
 برگ فرستادن، ظاهر است» یاد کرده است.^۵

وی در جای دیگری در شمارش «خواجگان و رؤسا که در عداد
 اعتبار و التفات آیند» از جمله از رضی‌الدین ابوسعید ورامینی یاد می‌کند و
 از او به عنوان «معمار حرم خدای و رسول» و کسی که «به چند موقف

باستاده عمارت مشاهده فرموده و مدارس کرده» ستایش کرده است. آنگاه از فرزندان وی «با خیرات و احسان بی‌مر» یاد کرده و بویژه «عمادالحاج و الحرمین‌الحسین بن ابی‌سعد عالم و زاهد و محسن و خیر»^۶.

وی در جای دیگر نیز از شهرت جمال‌الدین موصلی مشهور به «جواد اصفهانی» و نیز «رضی‌الدین» در عالم اسلام یاد کرده که «این همه آوازه نیکنامی جمال‌الدین موصلی و رضی‌الدین بوسعبد ورامینی در اطراف عالم، نه از برای زینت کعبه و حله روضه مصطفی است؟ علماء و عقلاء و فضلاء طوایف اسلام ایشان را به آل، مخمدت می‌کنند که کعبه و خطیر مصطفی (ص) را در زر و نقره و مشک و عیبر می‌گیرند»^۷.

جمال‌الدین موصلی به آبادانی مساجد موجود در حرمین شریفین، شهرت فراوانی داشته و در اغلب کتابهای مربوطه از وی یاد شده است. شهرت ورامینی نیز در حدّ وی بوده اما از آنجا که وی شیعی بوده شاید کمتر مورد عنایت مورخان اهل سنت قرار گرفته و لذا اطلاعات زیادی از وی در دست نداریم.

از دیگر کسانی که وی یاد کرده شاعر شیعی «رازی» است با شهرت «قوامی». وی در دیوان خود چندین نوبت از وی یاد کرده و او را مورد ستایش قرار داده است، وی در شعری در ستایش او می‌گوید:

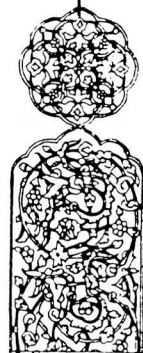
اختیار کعبه کرده سخت نیک

بختیاری کاخ‌تیار این کرده‌ای

چون توانی شد به کعبه کز سخا

کعبه عالم ورامین کرده‌ای^۸

وی در یک ترجیع بند بلند از «حسین بن ابی‌سعد» مدحی فراوان کرده و از جمله اشاره به خدمات او برای زائران خانه خدا نیز کرده است.

آن امیر لطیف آزاده

محترم نفس و محتشم زاده

صدرنیکو خصال گردون قدر

بدر خورشیدزاد آزاده

...در بهاران شادی عدلش

داده باد صبا بگل باد

...سجده‌ها برده از سیاست او

شیر نر پیش آهوی ماده

...وز پی زائران بروز و شب

خوان نهادست و دست بگشاده

به ورامین ز بهر خدمت او

دولت از ری مرا فرستاده

تاج آزادگان امیر حسین

که ندارد نظیر در کونین^۹

قوامی، شعر بلند دیگری نیز در مدح وی سروده که البته بخش عمده

آن، در توحید و عدل خداوند است، آنگاه به ستایش امام امیرالمؤمنین -

علیه السلام - پرداخته و پس از آن ستایش از منتجب‌الدین حسین بن

ابی سعد ورامینی کرد است.

می‌گوی دلا منتقب صاحب صفین

واندر عقبش مدح اجل منتجب‌الدین

وباز:

مفتاح فرج منتجب‌الدین هنرور

فرزانه حسین بن ابی سعد مظفر

ای بر همه احرار جهان گشته مقدم
 در غایت اقبال تو را ملک مسلم
 در حضرت پاک تو ز فضل ملک‌العرش
 تأیید پیایی شد و توفیق دمام
 جاه تو رفیع است و دَرَجَهای تو عالی
 عهد تو درست است و سخنهای (تو) محکم
 ای نامه انصاف ز عنوان تو زیبا
 وی حله اسلام ز خیرات تو مُثَمَّم
 دلشاد بدیدار تو خلقان زمانه
 خشنود ز کردار تو دارنده عالم
 دست تو رسیده‌ست سوی تربت احمد
 پای تو سپرده‌ست ره کعبه اعظم
 پیران نکنند آنچه تو کردی به جوانی

از چون تو خلف مادر دین را نبود غم^۱
 از مجموع این اخبار چنین به دست می‌آید که ابوسعبد و فرزندش
 حسین، از کسانی بوده‌اند که به عنوان «معمارالحرمین» شهرت داشته و
 مبالغی فراوان در مکه و مدینه برای آباد ساختن حرم خدا و رسول صرف
 کرده و علاوه بر آن، به زائران خانه خدا نیز خدمات شایسته‌ای کرده‌اند.
 چنین خاطره‌ای افتخاری است برای جامعه شیعه بویژه شیعیان ورامین که
 چنین یادگار پرارجی، در تاریخ تشیع و تاریخ حرمین شریفین از خود بر
 جای گذاشته‌اند.

پاورقی‌ها:

- ۱- رک: تاریخ گسترش تشیع در ری، ص ۱۰۶.
- ۲- مجالس المؤمنین، ج ۱، ص ۹۴.
- ۳- نقض، ص ۲۰۰.
- ۴- الانساب، ج ۵، ص ۵۸۷.
- ۵- نقض، ص ۲۰۰.
- ۶- نقض، ص ۲۲۲.
- ۷- همان، ص ۵۷۹.
- ۸- دیوان قوامی رازی، ص ۱۹۹.
- ۹- همان، ص ۱۰.
- ۱۰- همان، ص ۱۷۰.

